

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ה

Joseph: Family Man or Nation Builder?
Dr Mira Morgenstern

1. אור החיים נ:ד

(ד) אל בית פרעה לאמר – פירוש שגם סדר דברו אליהם יאמרו אל פרעה כי הוא חילה פניהם בסדר זה ויט בזה חינו בעיני פרעה. או יאמר על דרך אומרם ז"ל (יומא ד.) מנין לאומר לחבירו דבר שהוא בבל תאמר עד שיאמר לו אמור. דכתיב וידבר ה' וגו' לאמר, כמו כן במה שלפנינו הרשם שיאמרו סדר הדיבור אשר דיבר להם בדרך זה לבית פרעה.

אם נא מצאתי – פירוש נא לשון בקשה וזמן כי אין מציאות להראות ליוסף חיבה וחינות כי אם בעת ובעונה הזאת כי לא היה צריך להם לשום דבר.

2. כלי יקר

ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם " – "

אלא ודאי שכל האחים בני הגבירות, היו מזלזלים בבני השפחות לקרות אמותם פלגשים ושפחות, ואת בניהם קראו עבדים, ויוסף לבד היה מתחבר אל בני בלהה וזלפה כי אמר שהם נשי אביו ממש, ומטעם זה זלזל, ---- ומכאן ראה ברורה שכל בני הגבירה הוציאו דבה על בני השפחות לקרותן עבדים, וע"ז נאמר ויבא יוסף את דבתם רעה אותה דבה רעה שהוציאו אחיו על בני השפחות הביא אל אביהם של בני בלהה וזלפה, כי היה להם לחוש לכבוד אביהם שלא לקרות לבניו עבדים, וחשב כי אביהם יתבע עלבונם ----, ואע"פ שגם הוא ספר עליהם לה"ר מ"מ ותשב באיתן קשתו. כי הוא דרך קשתו ויכוננה באיתן בצדק ובמשפט שהרי מותר לומר לשון הרע על בעלי המחלוקת) ירושלמי פאה פ"א ה"א (ואחיו התחילו במחלוקת במה שזלזלו בבני השפחות. ובמדרש ילקוט שמעוני אמרו, על פסוק ובטרם יקרב אליהם ששיסו בו את הכלבים וטעמו של דבר לפי שחשבוהו למוציא דבה ובעל לשון הרע ואמרו רז"ל (פסחים קיח.) כל המספר לשון הרע ראוי להשליכו לכלבים

3. תנחומא שמות ב

ולפי שפספס עליהם לשון הרע, לפיכך קנאו בו אָחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים ונשתעבדו שם ארבע מאות שנה.

4. תנחומא שמות ב

ולפי שראה בחלומו שעתיד למלוך והגיד לאביו, קנאו בו אָחיו

5. בראשית רבה 7:84

ויבא יוסף את דבתם רעה, מה אמר, רבי מאיר ורבי יהודה ורבי שמעון, רבי מאיר אומר חשודים הן בניך על אבר מן החי. רבי שמעון אומר תולין הן עיניהן בבנות הארץ. רבי יהודה אומר מזלזלין בבני השפחות וקורין להם עבדים. רבי יהודה בר סימון אמר על תלתייהון לקה, משלי י"ז: י"א: (פלא ומאזני משפט לה',

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ה

אמר לו הקדוש ברוך הוא אתה אמרת חשודים בניך על אבר מן החי, חייך אפלו בשעת הקלקלה אינם
אלא שוחטים ואוכלים), בראשית ל"ז:ל"א (וינשחטו שעיר עזים). בראשית לז. לא)

אתה אמרת מזלזלים הם בבני השפחות וקורין עבדים), תהלים ק"ה:י"ז: (לעבד נמכר יוסף.

אתה אמרת תולין עיניהם בבנות הארץ, חייך שאני מגרה בך את הדב), בראשית ל"ט:ז': (ותשא
אשת אדוניו וגו'.

6. בראשית רבה 9:87

בראשית ל"ט:כ': (ויקח אדוני יוסף אתו, אמר ליה ידע אנא דלית הוא מנך, אלא שלא לערב פסלת בבני
[פר ושלא פשעת בדבר

7. בראשית רבה 6:89

(ו) וינשלח ויקרא וגו') בראשית מ"א:ח', (רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי פותרין היו אותו אלא שלא היה
קולן נכנס באזניו, שבע פרות הטובות, שבע בנות אתה מוליד. שבע פרות הרעות, שבע בנות אתה
קובר. וכן אמרו שבע שבלים הטובות, שבע מלכיות אתה מכבש. שבע שבלים הרעות, שבע מלכיות
מורדות בך אפרכיות מורדות בך.

8. תנחומא (בובר) מחולק לפסוקים בראשית מ"ד:י"ח

[ב] [ד"א ויגש אליו יהודה]. זש"ה מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונות ידלנה (משלי כ':ה'), מים
עמוקים עצה בלב איש, זה יוסף, כל מה שהיה יוסף חכם, בא יהודה ונצח אותו, שנאמר ויגש אליו
יהודה, למה הדבר דומה, לבור שהיה עמוק ולא היה אדם יכול לירד בו, בא אחד שהיה ערום והביא חבל
גדול והגיע למימיו ודלה ממנו, כך יוסף היה עמוק, ובא יהודה ודל ממנו.